

2011. március 9. szerda
Apostolok Cselekedetei 24,22–27

Dr. Kozma Zsolt

Pál kétévi fogsága Félix alatt

^{22,22}Erre Félix elnapolta az ügyet, mert sokat tudott erről a tanításról, és így szólt: "Amikor Liziasz ezredes idejön, akkor fogok döntené az ügyetekben." ^{24,23}Ugyanakkor megparancsolta a századosnak, hogy tartsák őrizetben Pált, de enyhébb fogságban; és az övéi közül senkit se akadályozzanak abban, hogy szolgálatára legyen. ^{24,24}Néhány nap múlva pedig megjelent Félix a feleségével, Druzillával, aki zsidó származású volt. Magához hívatta Pált, és meghallgatta őt a Krisztus Jézusban való hitről. ^{24,25}De amikor az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövődó ítéletről kezdett beszélni, Félix megrémült, és így szólt: "Most menj el, de ha alkalmat találok, majd ismét hívatlak." ^{24,26}Együttal azt is remélte, hogy pénzt kap Páltól, ezért gyakrabban hívatla, és elbeszélgetett vele. ^{24,27}Két esztendő múlva Porcius Fesztusz lett Félix utóda. Félix pedig fogságban hagyta Pált, mert kedvébe akart jární a zsidóknak.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Félix rendelkezései (22–23.v.)

A helytartónak joga lett volna kimondani az ítéletet, de nem dönt, még egy kihallgatást helyezett kilátásba Liziasz ezredes jelenlétében, akinek a meghallgatását azért tartja fontosnak, mert a lázítás kérdésében ő, mint jeruzsálemi inkább tájékozott. A keresztyének irányzatáról (itt is ódós = út, mint a 9,2-ben és a

24,14-ben) sokat tud, de ez nem elég a végső ítélet kimondásához. Minek tulajdonítható ez a határozatlanság? Az előző versek talán arra utalnak, hogy Félix vár a Pál által említett szemtanúkra (24,18–21),¹ de az is lehet, hogy a feltámadás körüli zsidó vitákban akar tisztábban látni. Nem bocsátja el a foglyot, mert a zsidók kedvébe akart jární (27b.v.), de enyhébb fogságot rendel el, mert látja, hogy a vádlók elfogultak. Megengedi, hogy a foglyot látogassák, s ezen bizonyára a cézárei testvéreket kell értenünk, akik között Filep evangélista is munkálkodott (21,8–14).

Félix és Druzilla előtt (24–25.v.)

A helytartó harmadik felesége, a zsidó Druzilla, testvére II. Agrippa királynak és Berenikének (25,13), szép, vonzó teremtés, aki elcsábította Félixet, noha férjes asszony volt.² Várnók, de nem esik arról szó, hogy Pál olyan prófétaí ítéletet mond az erkölcstelenség fölött, mint tette Keresztelő János, amikor megintette Heródes negyedes fejedelmet testvére feleségéért (Lk 3,19). Erről azonban nem esik szó, mert a hangsúly a Jézus Krisztusról szóló bizonyágtételen van. Lukács nem jegyezte fel, hogy az eddigi kihallgatások alkalmával Pál ilyen hitvallást tegyen (lásd a Krisztus Jézusban való *hit* megfogalmazását). Most, a tárgyilagos római-zsidó bírák előtt megteszi, s majd a szintén római-zsidó Fesztusz helytartó és Agrippa király előtt is (26. rész). Bizonyára az apostol sok mindenről beszélt, de a kihallgatók érdeklődését az igazság, az önmegtartóztatás és a jövődó ítélet kérdése váltja ki. A jogi értelmű igazság (δικαιοσύνη) valószínű a folyamatban levő perre vonatkozik. Bár Lukács nem utal rá, a másik két kérdés – az erkölc és a végítélet – a házaspár életfolytatását érinti. Az Isten előtt felelős életvitel a jövődó ítélet fényébe kerül. Ez kellemetlenül érinti Félixet, sőt megrémül, mintha bírása előtt állna, mert számolnia kell azzal, hogy feslett élete nem marad következmény nélkül. Elfoglaltságára hivatkozva szakítja félbe a kihallgatást, de ez csak ürügynek látszik. Kálvin a beszédnek erről a részletéről

¹ Így R. PESCH: *I. m.* 259. PESCH, RUDOLF: *Die Apostelgeschichte*, Evangelischer-katholischer Kommentar zum Neuen Testament. V/2. Zürich, Benziger/Neukirchener Verlag, 1986.

² Josephus Flavius írja (*Antiquitates* 20. 141–144), hogy Azizusz király felesége volt.

így ír: „... teljes erővel behatolt az emberek szívébe, kiváltképpen azokéba, akik nagyságukban elbizakodottak voltak.”³

A megvesztegethető hivatalnok (26.v.)

A gyakori kihallgatás célja viszont nem az, hogy Félix jobban megismerje azt, ami most a per tárgya, hanem az, hogy pénzt kapjon Páltól. Egyes kéziratok szerint nyilvánvalóan azért, hogy elengedje Pált (Lásd Revideált Károli). Lukács nem magyarázza meg, hogy kitől várhatta a helytartó a lefizetést, s számunkra sem lényeges. Talán a helyi gyülekezettől, de semmiképpen nem abból az alamizsnából, amelyet Pál a jeruzsálemi testvéreknek hozott (24,17). Hogy a helytartók korruptak (is) voltak, arról több forrásban is szó van.⁴

Kétévi fogság (27.v.)

Félixnek egy, már említett jellemvonása leírásával fejeződik be a jelenet: fogságban tartotta Pált, hogy kedvezzen a zsidóknak. A mindenkori hivatalnokoknak ez a köztes helyzete jelenik meg itt is. Egyfelől fölötteseiknek kell engedelmessé válniuk, akár a hízélgéssel is, másfelől alattvalóik között is népszerűeknek szeretnének látszani. Ez legtöbbször valakik, valamik rovására megy. Ez a számára rövid (Pál számára bizonyára hosszú) időszak kormányzásának utolsó két éve is.

³ I. m. 274.

⁴ Félix egyik utódjáról, Albinusról jegyzi fel J. Flavius (*A zsidó háború* II. 272 kk.), hogy pénzért foglyokat engedett szabadon.

Prédikációvázlat
A hatalom kettős arca

1. A hatóság természetrajza

Arról, hogy mit jelent a hatóság, az egyháznak kétezer éves tapasztalata van. Az első századok mártírjai, a gályarabságra hurcolt protestáns elődeink, Luther a wormszi birodalmi gyűlésen, Bonhoeffer fölöttesei és kivégzői előtt mind-mind veszélyhelyzetekben, a hatalom nyomása alatt voltak. De a 20. század második felében is nem egyszer kellett az egyetemes egyháznak és a keresztyén

embernek szembenéznie a meg nem értő, a félreértő hatalommal. Ez bizonyára igaz, mégis, mielőtt elhamarkodott véleményünknek hangot adnánk, a felolvasott alapigéből két figyelmeztetést olvashatunk ki. *Először:* meg kell látnunk Félixben a keresztyénség felől érdeklődő tisztviselőt. Lehet, hogy csupán a kíváncsiság vezeti, lehet, hogy érveket keres Pál felmentésére, de nem közömbös számára ez az új „út”. Jól kivehető, hogy nem ad igazat az indulatosan támadó zsidóknak, ártatlannak tartja Pált, s enyhít a fogságán. Viszont: megtehetné, hogy szabadon engedi foglyát, de nem akar a zsidók akarata ellen cselekedni. A hatalom képviselői a lelkiismeretük szerint felismert igazság (Pál ártatlan) és az ezzel ellentétes pozícióföltés (elvesztheti kormányzói hivatalát és a zsidók előtt is népszerűtlenné válik) között őrlődnek. Bizonyára azt is tudja, hogy fölöttesei elmozdítanák, ha értesülnének korrupciós szándékáról, de ennek mégsem tud ellenállni. Félixben a mindenkori hatalom őstípusát láthatjuk. *Másodszor:* tudnunk kell, hogy Félix nem a hatalom, csak annak egyik megbízottja, egyes esetekben helyesen, máskor helytelenül cselekszik, tisztességes, mert az igazságot akarja kideríteni, de lefizethető, a római érdekeket képviseli, és a zsidókkal sem akar szembekerülni. Kell számolnunk azzal, hogy bíránk emberek, akik nem mindig fölötteseik parancsait teljesítik, és nem mindig úgy járnak el, ahogyan mi azt elvárjuk.

2. Keresztyén tanúságtétel

Pál sem azt teszi, amit az olvasó elvár. Félix és Druzilla előtt nem védekezik, de nem is vádol, mint ahogyan előzőleg tette (24,10–21) és ez után is (25,8) teszi. De nem is hallgat, él az alkalommal, hogy érdeklődnek, s bizonyosságot tesz arról, Aki őt küldte és arról, hogy mit jelent a keresztyénség. Az *igazságról* beszél azok előtt, akiknek ezt képviselniük kell, s itt nem csupán a saját érdekéből teszi, hogy ti. a hatóságnak iránta az igazságot kell képviselnie, hanem általában arról, hogy ez, mint keresztyén norma egy római főtisztviselő erénye kell, hogy legyen. Ugyanígy, az *önmeztartóztatás* is római erény, s ennek hangsúlyozásával ismét csak arra mutat rá, hogy vannak a polgári életnek és a keresztyénségnek azonos erkölcsi normái. Lukács nem utal arra, hogy ennek a bizonyosságtételnek valamilyen alkalmosszerűsége van. De elgondolható, hogy figyelmeztetések az igazságos, tárgyilagos bíráskodásról, s arról is, hogy Félixnek nem erénye az önmeztartóztatás, utalva botrányos házasesetére. Nem tudjuk, hogy Pálnak volt-e ilyen intő, leleplező szándéka ezek említésével, minden esetre Félixnek meg kellett volna értenie, hogy mindezek rá is vonatkoznak. Pál bizonyosságtétele valószínűleg hosszabb, tartalmasabb volt, s bizonyára intelmek is elhangzottak. A helytartót viszont a *jövendő ítélet* rettentette el. Megtudhatta, hogy nem a zsidóknak kell kedveznie, nem fölöttesei előtt kell beszámolnia tetteiről, hanem Istennek tartozik számadással. Tudjuk, hogy az elbizakodott, a maga fölött más fórumot el nem ismerő hatalmat nehéz, sokszor lehetetlennek tűnik figyelmeztetni, hogy felelős Isten előtt. Különösen, ha a keresztyén ember megalázott helyzetben van, ha ezt „bilincsek között” kell megtennie. Pál viszont tudja, hogy „hatalmi pozícióból” beszél, s ez ad neki bátorságot, hogy megtegye. A lelkipásztor megteszi, hogy a szószékről rázza az öklét, hirdeti a végítéletet az igazságtalan, a korrump, az erkölcstelen polgári hatóság, illetve annak képviselői felé? A presbiter csak a gyűlésen nagyhangú és leleplező? Pedig a prófétai ítélethirdetésnek az igazságot kimondó bírálótnak el kellene hangoznia máskor is, a személyes beszélgetések alkalmával is. Pál nem hallgat, alkalmasnak érzi az időt erre, noha fogoly és kihallgatáson van. Az evangéliumért bilincset visel, mint egy gonosztevő, de tudja, hogy Isten ígéje nincs bilincsekbe verve (2Tim 2,9).